

PŘEHLED VÝZKUMŮ

51

Brno 2010

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis *Peer-reviewed journal*

Ročník 51
Volume 51

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Jiří Juchelka, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Bronzové artefakty nalezené v depotech na hradišti „Tabulová hora“
u Klentnice. Srov. studii A. Navrátila. Foto J. Špaček.
*A foto of bronze artifacts found in hoards in the hill fort „Tabulová
hora“ near Klentnice. See the study of A. Navrátil. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2010

Copyright ©2010 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

ZNOJMO (OKR. ZNOJMO)

Hradiště sv. Hypolita. Doba středohradištní. Hradiště, vnitřní fortifikace, sídliště, pohřebiště. Záchranný a předstihový výzkum.

Archeologický výzkum velkomoravského mocenského centra ve Znojmě–Hradišti vstoupil v r. 2009 do své 24. sezony. Především v posledních dvou letech se začal částečně vymykat z dlouhodobého „normálu“, který představovalo provádění hlavně drobných záchranných akcí v obci. K nim patřila archeologická šetření v rýhách přípojek vody, plynu, kanalizace a telefonu. V některých letech se na lokalitě podařilo uskutečnit i větší plošnou skrývku, kterou vyvolala plánovaná a Odborem výstavby MÚ ve Znojmě schválená výstavba domu, garáže a hospodářského objektu. Na všechny tyto akce se vztahovala výjimka ze stavební uzávěry, přijatá již v r. 1987. Archeologický výzkum zde však byl vždy omezen pouze na prostor budoucí stavby. Každý rok jsme se snažili odpovědně a svědomitě plnit všechny úkoly spojené s archeologickým dohledem nad významnou polykulturní lokalitou, ale bylo nám zcela jasné, že cestou náhodných, předem určených sondáží, nejrůznějších rýh a jen omezených plošných skrývek, a také bez možnosti rozšíření v potřebných místech, nelze dost dobře zkoumat toto významné velkomoravské centrum. Vždy jsme si přáli mít možnost prošetřit již dříve vytypovaná místa méně dotčená středověkými až nedávnými terénními zásahy a stavbami, která by i v silně zdevastovaném prostředí průběžně stále osídleného výšinného hradiště a s minimálním hlinitým pokryvem skalního podloží mohla poskytnout více konkrétních dokladů o značném významu tohoto velkomoravského ústředí celé jihozápadní Moravy.

Po letech pečlivé práce, která přinesla řadu zajímavých výsledků se konečně od závěru roku 2007 školní výzkum katedry historie Pedagogické fakulty MU uskutečňovaný za významné podpory Nadačního fondu sv. Hypolita a sponzorů dočkal překvapivého objevu. Odkryv centrální, rozsáhlé nekropole s předpokládaným počtem více než 1500 hrobů, realizovaný v předpolí Hradiště při záchranném výzkumu na staveništi rodinného domu, vzbudil v řadách odborné i laické veřejnosti obrovskou a zcela zaslouženou pozornost s téměř naprostou podporou dalšího pokračování terénních prací (Klíma 2008; 2009; v tisku; Klíma, Kratochvíl 2009). Předkládaný příspěvek stručně představuje výsledky vědeckovýzkumné terénní práce na Hradišti sv. Hypolita v r. 2009. Kompletní zhodnocení činnosti celého archeologického týmu v roce 2009 dáváme do tisku v jiném samostatném článku (Klíma v tisku).

Výzkumná sezona r. 2009 se na velkomoravském výšinném Hradišti sv. Hypolita ve Znojmě řídila, tak jako v minulých letech, základními pravidly zakotvenými v Dekretu MK ČR, opravnými PdF MU samostatně provádět archeologické výzkumy, dále z doporučení minulé odborné archeologické komise (16. 9. 2008) a také bohatými praktickými zkušenostmi získanými na tomto velmi složitém multikulturním nalezišti v průběhu 23 uplynulých výzkumných sezon.

Byla zahájena dvěma drobnými záchrannými akcemi již v měsíci dubnu a květnu. Celkem bylo realizováno

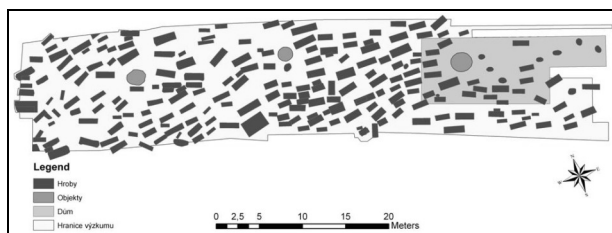
Obr. 135. Znojmo-Hradiště, pracovní záběr s pohledem na plochu od západu.

Abb. 135. Znojmo-Hradiště, Grabungsarbeiten, Blick von Westen.

pět výzkumů na ploše samotného hradiště i jeho předpolí. Hlavní výzkumná sezona se uskutečnila až v prázdninovém období a trvala od 5. 7. do 21. 8. 2009. Šlo opět o školní výzkum, který již našel pevné místo ve studijním programu nejen našich studentů, ale i studentů jiných fakult a vysokých škol. I když výzkumná sezona byla oficiálně v terénu ukončena, provedli jsme ještě v zářijovém a říjnovém termínu několik dalších drobných šetření. Vyčkali jsme nejhodnějších podmínek vlhkosti půdy, a tím ideální čitelnosti jednotlivých zásahů do terénu. Uskutečnili jsme tak především prošetření a místy i jemné dobrání hrobových jam na pohřebišti. Soustředili jsme se hlavně na pečlivou prohlídku stěn hrobů a pátrání po všech možných úpravách. Hlavního prázdninového výzkumu r. 2009 na Hradišti ve Znojmě se zúčastnilo přes 110 spolupracovníků, kteří stejně jako v předchozích letech pracovali zcela zdarma.

Přehled a popis jednotlivých terénních výzkumných akcí na Hradišti sv. Hypolita.

Vlastní výzkum byl veden B. Klímou za aktivní spolupráce jeho žáků, absolventů a současně studentů rozšiřujícího studia archeologie na FF MU: L. Kratochvíla – zástupce vedoucího, J. Kováčika (měření a digitalizace), M. Svobodové, P. Bastlové, P. Punčocháře, L. Bílka, V. Sedlákové a dalších. Na výzkumu úzce spolupracovali další odborníci, vysokoškolští učitelé, doktorandi a studenti. Lze jmenovat studenty a doktorandy Ústavu experimentální biologie PřF MU (5 antropologů – školící praxe – garant E. Drozdová), Ústavu antropologie PřF MU; dále Ústavu chemie PřF MU (2 konzervátoři po celou dobu výzkumu, kteří zde působili rovněž v rámci školící praxe - garant J. Příhoda), Mendelovy zemědělské univerzity – geodeti (garant M. Veselý a M. Matějčík), katedry archeologie FF UHK (5 studentů archeologie – školící praxe – garant R. Tichý a J. Kovárník). Dále v oblasti geofyzikálního měření na lokalitě aktivně spolupracovali kolegové z ÚAM FF MU (P. Milo), ve stejném oboru geofyziky také V. Hašek z firmy Geopek, v oboru paleobotanika vědeckopedagogický pracovník Západočeské univerzity v Plzni P. Kočár, z Technického muzea v Brně M. Hložek a speciální ošetření vzácného

Obr. 136. Znojmo-Hradiště, Plánek pohřebiště.
Abb. 136. Znojmo-Hradiště, Plan des Gräberfeldes.

nálezů provádí technička R. Pelíšková ze stejného pracoviště. Odebrané vzorky dřevěného roštu z vnitřní fortifikace (výzkum statek–stáj, viz níže) si k posouzení a analýzám dendrochronologického výzkumu převzal T. Kincl. Odborná posouzení v oblasti paleobotaniky poskytli rovněž pracovníci Mendelovy zemědělské univerzity (P. Pavloušek – vinná réva), RTG snímkování provedl M. Baláš z FSI VUT v Brně. Připravena je spolupráce s K. Stránským, I. Ptáčkovou a I. Doleželem a jedním doktorandem ze stejného pracoviště při metalografických analýzách vybraných železných výkovek. Po převozu kosterního materiálu do Brna na PřF MU uskutečnil stomatologický výzkum V. Šimeček a L. Šabatová. V. Šimeček aktivně spolupracoval při studiu chrupu obyvatel velkomoravských Mikulčic. Dále bude také na PřF MU proveden parazitologický výzkum (garant E. Drozdová).

1. Sonda ZEZULA – garáž, záchranný výzkum.

Lokalizace: katastr. mapa 34-11-21, mapový list 7–6; (Z/J s. č. 290/68 mm).

Výzkum probíhal při samém východním okraji hradištské ostrožny o několika víkendech v dubnu a květnu r. 2009. Vyvolala jej přístavba garáže u rodinného domu manželů Zezulových. Skrývka proběhla klasickou cestou, ručním oddrůváním a následně prošpachtlováním poměrně mělkého hlinitého pokryvu skalního skeletu, a to pouze v omezeném prostoru budoucí stavby. Výzkumem se podařilo zachytit část okrajové sídlištní plochy s několika mělkými zásahy a nárožím slovanské (velkomoravské) obytné stavby. Zkoumaný prostor dosahoval rozměru pouhých 3 × 7 m. Jeho středem se navíc ve směru sever–jih táhl 40 cm široký výkop vodovodní přípojky, který zasahoval až do skalního podloží.

Výzkum na tak malé ploše nemohl přinést závažná zjištění. Jen doplnil mozaiku poznání tohoto prostoru Hradiště, skládanou po letech vlastně jen z podobných drobných šetření. Z nálezů lze jmenovat menší kolekci střepů velkomoravské keramiky s drobnou příměsí staršího i mladšího – středověkého materiálu, zvířecí kosti (prase, pes) a několik drobných nálezu (přeslen, šídlo).

2. Sonda STATEK – kanalizace, záchranný výzkum.

Lokalizace: katastr. mapa 34-11-21, mapový list 7–6; (Z/J s. č.–262/77 mm).

Výzkum se uskutečnil o víkendech v měsíci květnu a byl vynucen neudržitelnou situací v areálu proboštského statku. Budovy naší expedice jsou dosud, jako

dva poslední objekty na celém Hradišti, napojeny jen na kanalizační jímku, která nestačí. Celá lokalita se navíc nachází v ochranném pásmu zdroje pitné vody. Proto bylo třeba provést výkop kanalizace ze statku k ulici Křižovnické, kudy prochází trasa hlavní odpadní stoky. Rýha o šíři 60 cm byla vyhloubena mechanizací až do skalního podloží. Pod poměrně mocným souvrstvím navážek zde byl původní terén s kulturní vrstvou hodně porušen až na podložní skálu usazenými základovými pasy zdi stáje a rovněž širokým výkopem pro znojmské centrální vodovodní potrubí (šíře 250 cm). V útržcích poměrně slabé, šedočerné kulturní vrstvy nad skalním podložím a v několika porušených, do skály mělce zahloubených objektech (6 objektů) se podařilo zachytit pouze drobné střepy především velkomoravské keramiky.

3. Sonda STATEK – stáj „expozice“, záchranný výzkum.

Lokalizace: katastr. mapa 34-11-21, mapový list 7–6; (Z/J s. č. –259/77 mm).

V souvislosti se stavebními aktivitami Nadačního fondu sv. Hypolita a s dlouhodobým záměrem vybudovat ve vyhořelé a znovu postupně opravované stáji hospodářského traktu proboštských křižovníků s červenou hvězdou trvalou archeologickou expozici jsme v červenci přistoupili k provedení sondážního řezu pod podlahou tohoto prostorného stojícího objektu. Místo se nalézá na samotném rozhraní vnitřního velkomoravského hradu a jeho opevněného předhradí. Kryje se s linií pravěké, velkomoravské a následně také dnes ještě místy stojící renesanční fortifikace (hradby a příkopu). Provedený řez (3 × 10 m), vedený 40–60 cm hluboko až na skalní podloží, upřesnil informace o konstrukci pravěkého valu z mladší doby bronzové i jeho následném využití a úpravě v době 9.–10. století. Tehdy byl k vnitřní části pravěkého valu připojen násep s dřevěným zpevněním, z něhož se však pod podlahou stáje dochovala pouze jedna vrstva roštu–kulatiny o průměru 6–9 cm. Vzorky z větších kusů byly po kompletním zdokumentování odebrány a připraveny pro dendrochronologická měření. Čelo fortifikace zpevněné velkými kamennými bloky se nacházelo v těsné blízkosti východního okraje příkopu, vysekaného ve skále. Výzkum jsme zde však nemohli protáhnout dále západním směrem. Překážela zeď stáje a za ní stojící funkční hospodářské objekty vlastníka sousední parcely. O podobě alespoň východní poloviny příkopu máme však již jistou představu díky menšímu zjišťovacímu výzkumu nárazově prováděnému v několika minulých letech v prostoru ležícím přibližně 30 m severněji. Předpokládáme proto, že příkop u popisovaného místa šetření měl podobné parametry (hloubku až 3 metry a šířku minimálně 5–6 m). Funkční musel být ještě v 18. století, ale následně, se ztrátou svého významu, byl postupně zcela zavezen. Pod podlahou stáje byl naposled v polovině 19. století terén srovnán a hlinitý i kamenitý materiál z pravěké i velkomoravské hradby tak byl vlastně z velké části odstraněn, rozvezen a nahrnut

právě do zmiňovaného příkopu. Z dochované báze západní části fortifikace jsme vyzvedli téměř výlučně keramický materiál mladobronzového stáří a z východní části hradby zase především keramiku i několik drobných kostěných a železných předmětů velkomoravského původu. Rovněž charakter hlíny byl ve východní a západní části fortifikace zcela odlišný. Pravěká (západní) část se vyznačovala navrstveným materiálem, tvořeným hnědozemí, spraší, drobným i hrubším kamenným štěrkem a kameny. Slovan-skou (východní) polovinu fortifikace, vlastně zbytek týlové části hradby, tvořila jemná až prašná šedo-černá hlína s kameny a uhlíky okolo jedné dochované vrstvy dřevěného roštu. V blízkosti východního okraje několika zbytků dřevěného roštu se do podložní skály ostře zahluvovalo (23 cm) pravoúhlé ná-roží velkomoravského sídlištního objektu. I zde byl ovšem výzkum omezen východní zdí stojící stáje.

4. Sonda HERICH – stavba rodinného domu, záchranný výzkum.

Lokalizace: katastr. mapa 34-11-21, mapový list 7-6; (Z/J s. č.–252/80).

Jedná se o hlavní a dosti rozsáhlý výzkum na ploše 13×25 m (325 m^2) v areálu opevněného předhradí. Měl se uskutečnit již v loňském roce (2008), ale stavebníkovi se nepodařilo vyřídit si včas všechna potřebná povolení a následně ani neodstranil stojící staré stavení s hospodářskými objekty. Asanace proběhla až v jarních měsících r. 2009. Teprve poté jsme na volné ploše mohli ihned přistoupit k přípravě záchranného výzkumu. Uskutečnil se v průběhu července a 1. 8. byla celá parcela předána stavebníkovi. Terénní situace zde byla velmi nepříznivá. Skryvka mělkého hlinitého pokryvu skalního podloží byla provedena ručně. V severní polovině kryla skálu pouze slabá hlinitá a dokonale promíchaná (převrácená) vrstva o mocnosti 5–40 cm. Novověký materiál se běžně objevoval až na podložní skále. Přesto jsme dokázali na ploše zachytit porušený a do skály 20–30 cm zasekaný velkomoravský dům se zbytky kamenné pece v severozápadním rohu a dále drobné pozůstatky základového zdiva obytného novověkého stavení, postaveného před r. 1850. K němu patřil i ve skále zasekaný sklípek. Nejvýraznější stopy však náležely stavebním zbytkům posledního (asanovaného) stavení, vybudovaného těsně po r. 1850.

5. Sonda ŠOBA – úpravy zahrady (terasy), záchranný a předstihový výzkum.

Lokalizace: katastr. mapa 34-11-21, mapový list 7-6; (Z/J s. č.–223/98).

Výzkum na lokalitě probíhal ve dvou samostatných etapách. Nejprve o víkendech, ještě v jarních měsících r. 2009, v těsném jižním sousedství novostavby manželů Šobových, a to na okraji terasy, kde majitelé zahájili přípravu stavby ohradní kamenné zídky se základy dosahujícími sprašového podloží. Stavebník ochotně povolil archeologům provést nejprve

Obr. 137. Znojmo-Hradiště, zastoupení hrobů s nálezy v r. 2009.

Abb. 137. Znojmo-Hradiště, Anteil der Gräber mit Beigaben in 2009.

drobné zjišťovací sondážní řezy, vedené v pravidelných intervalech přibližně po 100 cm severo-jihním směrem kolmo k novostavbě. Ty zachytily 17 hrobových celků, které byly následně odkryty, prošetřeny a zdokumentovány. Řidší skladba kostrových hrobů zde však již dokládala blížící se východní okraj této velké nekropole. Po provedení prvním výzkumu jsme byli stavebníkem p. Šobou přímo vyzváni k tomu, abychom navázali na loňské práce a pokračovali v terénním výzkumu objeveného pohřebiště na jeho parcele (terase) dále západním směrem. Při postupném, snímání půdy strojem přibližně do hloubky 30–35 cm se podařilo zachytit mělké dětské hroby, jejichž dno hrobové jámy nezasahovalo do sprašového podloží. Opět jsme také zjistili, že téměř celá severní polovina každé terasy je poškozena orbou a zde situované hroby nesou jasné stopy porušení. Samotný severní zářez terasy je kryt minimální vrstvou hlíny o mocnosti pouhých 12 cm. Navíc jsme zjistili, že směrem k vrcholu nízkého návrší se místy mění i charakter spraše. Ztrácí svoji jemnost a naopak se v ní množí vápenité i železité (?) hrudky. Místy se objevují i větší plošné čočky těžší jílovité hlíny. Vzorky zeminy, odebrané pro zjištění přesné klasifikace, v současné době studuje geolog Jihomoravského muzea ve Znojmě J. Šmerda. Následné seškrábnutí a začištění skryté plochy jsme provedli již ručně. Celá výzkumná plocha má rozměry přibližně 23×12 m, (275 m^2). Ve žluté spraši se většinou zřetelně rýsovaly zásypy celkem 96 kostrových hrobů a jednoho kruhovitěho objektu (obr. 135, 136).

Ve zmíněných 96 hrobech byly uloženy ostatky 96 pohřbených jedinců. Spolu s výzkumy ze sezon 2007 a 2008 tvoří celková prozkoumaná plocha pohřebiště 792 m^2 , na které bylo zdokumentováno celkem 236 hrobů, obsahujících 248 pohřbených jedinců. Při vyjádření hustoty hrobů na skryté, předpokládáme, že stále spíše na okrajové části plochy pohřebiště, by se jeden hrob nalézal na ploše asi $3,36 \text{ m}^2$. Hustota hrobů je tedy velmi vysoká a jejich uložení se v některých částech již přibližuje řádovému uspořádání (obr. 136).

Také výbava hrobů je poměrně bohatá. V celkem 70 hrobech (z 96 prozkoumaných v r. 2009, což se rovná 73%) jsme zachytili hrobovou výbavu (obr. 137). Nejčastějšími nálezy byly železné nožky, ale také např. korálky, bronzové, stříbrné i zlatené náušnice, bronzové prstýnky, přesleny a nádoby. Z jednoho dětského hrobu bylo vyzvednuto celé slepičí vejce. Objevili jsme rovněž dva bojovnícké hroby s ostruhami, garniturami opasků a sekerami, jakož i kostru uloženou ve skrčené poloze na pravém boku.

Přibližně uprostřed skryté plochy jsme prošetřili v půdorysu kruhovitý a do sprašového podloží mísovité asi 30 cm zahloubený objekt o průměru přibližně 2 m, v jehož zásypu se objevily uhlíky, několik drobnějších zlomků kostí a střepy keramiky ze tří nádob. Objekt byl v rámci části pohřebiště dominantní. Kolem něj se nalézal prostor bez hrobů. Podobný objekt jsme zachytili i v r. 2007 a v r. 2008. Všechny byly od sebe vzdáleny asi 20m (viz obr. 85). Jejich celková nálezová situace nám dovolila vyjádřit představu o jistém pietním místě, na němž se shromažďovaly pozůstalí, snad svázání příbuzenskými vztahy s početnější skupinou pohřbených. Předpokládáme, že naznačenou hypotézu v brzké době potvrdí výsledky prováděných analýz DNA.

Jsme přesvědčeni o tom, že závěr tohoto příspěvku bude vzhledem k významu informací nejlépe prezentován cestou odcitování dvou nejdůležitější odstavců (tj. části) „Zápisu z jednání archeologické komise“. Zápisu, který byl účastníky jednání dne 6. 9. 2009 po přečtení a doplnění jednomyslně schválen.

Členové komise konstatovali, že všechny provedené výzkumy a šetření byly uskutečněny standardními metodami na vysoké profesionální úrovni a naprosto splnily svůj cíl i očekávání. Do výzkumu se aktivně a velmi ochotně zapojila řada odborníků z různých pracovišť. Byla tak navázána úzká interdisciplinární spolupráce, která bude dále pokračovat. Členové komise vyzdvihli finanční nenáročnost výzkumů, které jsou optimálně propojeny s výukovým procesem na vysoké škole, a také velmi dobré, efektivní hospodaření s prostředky. Při jakékoliv jiné organizační formě by tak náročné výzkumy, jaké jsou archeologickým týmem prováděny na Hradišti sv. Hypolita, představovaly pro oprávněnou organizaci obrovskou finanční zátěž (letošní sezona si společně s vybudováním nové laboratoře vyžádala přibližně 450 000,- Kč, hrazených především Nadačním fondem sv. Hypolita). Za zabezpečení výzkumů vyslovili velký dík zástupcům NF sv. Hypolita, za podporu výzkumu poděkování vedení PdF MU, sponzorům (Krajský úřad Jihomoravského kraje, Městský úřad ve Znojmě) a všem spolupracovníkům za velmi dobře odvedenou práci v terénu i při prvotním zpracování a ošetření nálezů v nově vybudované a vybavené laboratoři. Pochvalně se členové komise vyjádřili také o všech formách prezentačních aktivit, k nimž v posledních týdnech přibýly i budované a vkusně upravené paravány.

Členové komise doporučili:

- pokračovat ve všech záchranných výzkumech a předstihových akcích, a tak dále dobře zabezpečovat archeologickou ochranu i dohled nad kulturním dědictvím na lokalitě a v jejím zázemí
- pokračovat ve výzkumu pohřebiště především v místech ohrožených stavební činností a také dále západním směrem s cílem zjistit jeho rozsah
- dále rozvíjet interdisciplinární spolupráci s domácími i zahraničními odborníky; výsledky výzkumů na Hradišti postupně zpracovávat nejen do podoby nálezových zpráv, ale i dalších publikačních výstupů. (Katalog velkomoravského pohřebiště za r. 2008 je již v základní podobě k dispozici)

Bohuslav F. Klíma

Literatura

Klíma, B. 2008: Znojmo (okr. Znojmo), Hradiště sv. Hypolita. *Přehled výzkumů* 49, 461–463.

Klíma, B. 2009: Jedinečný archeologický objev na Hradišti sv. Hypolita ve Znojmě. *Sborník prací Pedago-*

Tab. 1. Znojmo-Hradiště, tabulkový přehled nálezů v hrobech r. 2009.

Taf. 1. Znojmo-Hradiště, *Funde in Gräbern.*

Druh nálezů	Počet ks	V počtu hr.	%
Nože	30	27	28
Ostruhy	4	2	2
Přezka opasku	0	0	0
Přezka a garnitura ostruh	2	2	2
Keramické střepy v zásypu	36	36	38
Hroty šípů	2	2	2
Sekera	2	2	2
Srp	1	1	1
Břítva	2	2	2
Vědro	2	2	2
Náušnice	70	28	29
Korály	81x	7	7
Náhrdelník	2	2	2
Neidentif. Fe předměty	9	8	8
Fe kroužky	5	2	2
Starší předměty z hrobů	2	1	1
Gombík – sklo	4	3	3
Lastura	13	11	11
Prsten	10	8	8
Rolnička	3	3	3
Nádoba	29	26	27
Vejce slepičí	9	9	9
Ocílka	3	3	3
Organický materiál	9	8	8
Přeslen	1	1	1
Příloha masité potraviny	3	3	3
Rohovcový úštěp	4	2	2
Fragment textilu	1	1	1
Zrnka – obilky, semena	x	6	6
Zrnka vinná réva	x	4	4
Kámen v zásypu hrobu	x	19	19
Drobná zvířata v hrobech	4	4	4

gické fakulty Masarykovy univerzity, řada spol. věd č. 23, 3–14.

Klíma, B. v tisku: Zhodnocení práce archeologického týmu na výzkumu r. 2009 ve Znojmě–Hradišti. *Sborník Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada spol. věd č. 24.*

Klíma, B., Kratochvíl, L. 2009: Znojmo (okr. Znojmo), Hradiště sv. Hypolita. *Přehled výzkumů 50, 450–455.*

Resumé

Znojmo (Bez. Znojmo), Hradiště, Frühmittelalter (9.–10. Jhr.). Siedlung, Gräberfeld. Rettungsgrabung und geplante Grabung.

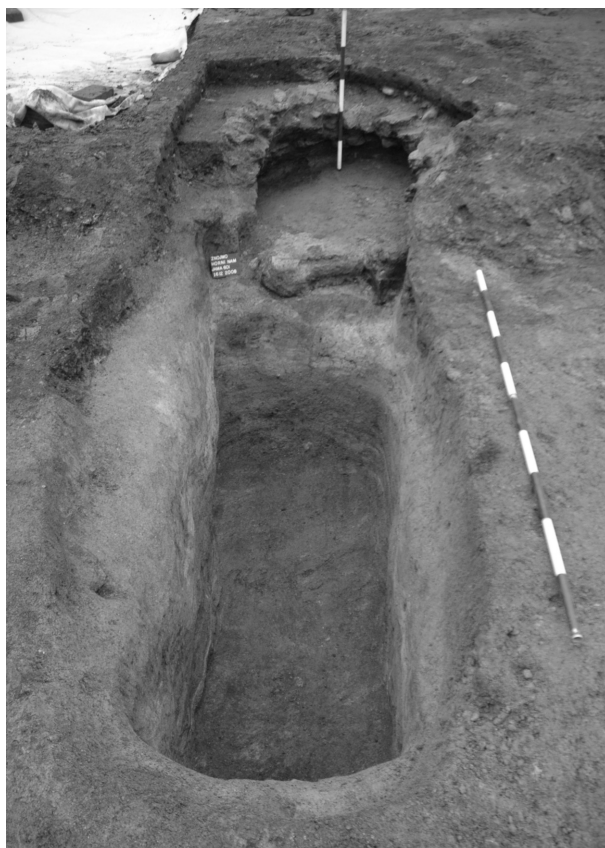
ZNOJMO (OKR. ZNOJMO)

Horní náměstí, Vlkova ulice. Středověk, novověk. Město, pohřebiště. Záchranný výzkum.

Již od poloviny listopadu 2008 byl v souvislosti s rekonstrukcí povrchů a inženýrských sítí v prostoru Horního a Václavského náměstí a dále ulic Vlkova, Přemyslovců, Úvoz a Velká Františkánská ve Znojmě zahájen doposud nejrozsáhlejší záchranný archeologický výzkum v samotném centru historického jádra města prohlášeného Městskou památkovou rezervací. Tato stavba nazvaná „Regenerace historického jádra města Znojma“ však svým největším objemem prací probíhala zejména v první polovině roku 2009.

Záchranný archeologický výzkum prozkoumal téměř celou plochu Horního náměstí, kde bylo do dnešní doby prozkoumáno několik set zahloubených objektů a bezpočet sídlištních vrstev, včetně 24 hrobů a pohřbů z různých období (viz kapitola Eneolit, Doba bronzová, Doba železná).

Podstatnou část nálezů však na Horním náměstí tvoří dochovaný sled kulturních vrstev a početné zahloubené objekty z období závěru fungování znojmského údělu, tedy z 12. století. Ve zkoumaném prostoru se tehdy rozvíjela sídelní aglomerace v předpolí znojmského hradu, jako centra údělu. Prostor náměstí, který má až do současnosti nepravidelně trojúhelníkovitý tvar, byl dán dvěma významnými obchodními cestami. Severní hranici náměstí vymezila cesta na Prahu, jižní pak významná cesta na Vídeň a Brno. Východní strana náměstí zůstávala otevřená a odtud se do prostoru náměstí vlévalo mezi cesty intenzivní osídlení. Tuto intenzitu osídlení dokládá až 40 cm mohutná kulturní vrstva a především početné zahloubené objekty výrobního charakteru, přičemž mezi nejvýznamnější patří velké pece s kamennými kopulemi a předpecními jámami (obr. 138). Absence kolonizační keramiky z první poloviny 13. století naznačuje, že starší osídlení a zástavby byly v tomto období asanovány, došlo k planýrce a vytyčení vlastních středověkých parcel a v rámci založení města byl vymezen prostor tohoto náměstí a nově byla založena východní fronta domů. Nálezy z 12. století reprezentuje doposud největší soubor keramiky a dále osteologický materiál, početné železné a v menší míře i bronzové předměty. K nejdůležitějším nálezům z objektů jistě patří drobné stříbrné denárové ražby, větší měděná mince možné byzantské proveniencie a bronzový prsten se skleněnou perlou z tmavě modrého skla

Obr. 138. Znojmo, centrum města. Pohled na kompletně prozkoumanou pec s předpeční jámou.

Fig. 138. Znojmo, the town centre. View of a completely excavated kiln with a pit in front of the kiln.

s bílými očky. Ten patří k doposud nejluxusnějším předmětům tohoto období ze Znojma. Ve zúžené části náměstí pak byly zjištěny pouze drobné objekty v podobě žlábků a kulových jamek, které snad mohou dokládat volný prostor tržiště. V neposlední řadě důležitým nálezem je skupina tří kostrových hrobů v rakvích z tohoto období, která se s největší pravděpodobností nacházela u zmiňované cesty na Prahu a společně s dalším kostrovým hrobem z předešlých výzkumů vymezuje možný pruh této komunikace, kterou se však archeologicky prokázat nepodařilo. Z nálezů vrcholného středověku a novověku z Horního náměstí je třeba jmenovat odkrytí kamenných základů pro středověké centrum nezbytné kašny a původního místa hanby, ponížení a utrpení – středověkého pránýře, jehož jedna dochovaná nadzemní část byla následně nalezena v muzejním lapidáriu.

Ulice Přemyslovců, Úvoz a Velká Františkánská ulice. Středověk, novověk. Město, pohřebiště, areál kláštera. Záchranný výzkum.

V další stavební etapě byl záchranný výzkum prováděn na ulici Přemyslovců. Po odstranění staré dlažby a při snižování terénu bylo jeho cílem zdokumentovat a zejména zachovat a nedovolit zničení nalézáných základů minoritského kláštera. Budova původně minoritského, později františkánského kláštera byla vystavěna v průběhu 13. století. Řád minoritů se zde, v prostoru v bezprostřední blízkosti před vchodem do královského hradu, usídloval již od konstituování Znojma na královské město.